

KULTURVANDRINGEN I NÄSBY-SKÄLSÄTRA

Mot förmodan hinner vi rapportera från Hembygdsföreningens kulturvandring den 8 maj redan i detta nummer.

Göran Magnusson delade frikostigt med sig av sina djupa kunskaper om området till närmare femtio personer som slutit upp. I början av promenadvägen längs Gudö å vände alla blickarna över Gudöbroleden mot musikfanjunkare Janssons hus. Jansson är legendarisk från sekelskiftets Trollbäcken: konstnär, entreprenör, körledare, köpte mark av Vendelsö gård, drev från 1909 båttrafik med en svårstartad och en bättre motorbåt på Drevviken. Busstrafiken avlöste i slutet av 20-talet.

Spanar man upp mot Näsbyhöjden nerifrån radhusområdet, upptäcker man faktiskt be-fästningar från första världskriget också här. De ingick i "korvlinjen" av fästningsverk – tillsammans med Måndalsfortet - från Östersjön till Tullinge, mestadels finansierad genom privata insamlingar.

Lindö gård i kanten av Gudö ås kolonilotter har en ännu bevarad tvättlada, typisk för tidigt nittonhundratals: tvätter, torklada och stenmangel i samma hus. Tvätten hämtades från hotell, restauranger och privatpersoner i stan. Lössen var en plåga som bekämpades med lutläggning av tvätten. Tvättgodset hämtades i vagn eller släde som stod och väntade vid Gullmarsplan, där det krävdes vakt för vagnen. 35 öre kilot var stående pris på tjugotalet.

En liknande tvättlada har legat nere i kanten av Södergårdsängen, tillhörig Näsby torp.

Vid den gamla badplatsen i Skälsätra, där Gullvivebacken möter Långsjövägen, låg båtsmanstorp under Näsby Norrgård Måndal, där vi vet att båtsmannen kom från Finntorp 1861 och att förflyttningen hade något med hans fallandesjuka – epilepsi – att göra.

Bonderomatiska toppstugan på Solsäter byggdes av Kulturella folkdansgillet som köpte marken 1916, som anordnat Långsjösimningen sedan tjugotalet, augustifest och midsommarfirande på dansbanan. Många av husen i omgivningarna har uppförts av medlemmar i gillet och det slår mig att hela detta nationalromantiska projekt är värt en egen presentation vid tillfälle.

Framme vid Skälsättravägen låg både Fredrik Linds handelsträdgård, känd för att odla så svåra saker som blomkål och sallad och Skälsätra gård från 1600-talet som blev torp om bara 1/8 hemman från början av 1700-talet. Den mangårdsstugan finns faktiskt kvar och jag såg med bävan att renovering pågår. I en sådan Artur Hazelius-inspirerad omgivning går väl renoveringar av 1700-talshus inte så långt att de ändrar exteriören särskilt mycket?

Klungan av kulturvandrare väckte munter förvåning längs Kärrvägen och stannade vid Södergårdsvägen, där också vägnamnen verkar bygga på idén att den sista Näsbygården som fanns här ännu på 1950-talet var Södergården. Icket! berättade Göran Magnusson, som inte lär ha fel om sådant: *detta var Näsby torp som tydligt namnförväxlats med Södergården!*

Näsby torp var normalstort, ½ hemman, och Södergårdsängen har rimligen hört hit. Vi hoppas kunna återkomma till torpets historia; i området bor ännu någon enstaka med barndomsminnen från gården.

Alla tre Näsbygårdarnas mangårdsbyggnader låg intill varandra där Lindevägen möter Vendelsövägen, rentav in på Fågelvägens ändtomter mot Vendelsövägen. Här låg alltså långt före laga skiftet en hel liten by med Norrgård, Mellangård och Södergård där Södergården har namngiven ägare redan på 1300-talet!

Detta var märkliga nyheter för oss Näsbyfantaster som litat på den allmänna myten att Södergården låg vid nuvarande Södergårdsvägen, dit nuvarande husägarna gick för att få kontrakten påskrivna 1954-56. Vi har huset på bild så det fanns – men det var rätteligen Näsby torp under Näsby Södergård. Det går att förstå hur förväxlingen skett.

Vendeltidsgravarna vid Önskegången ligger ju ganska lågt, så högre kan inte vattenlinjen ha gått. Men fanns det en ännu äldre boplatz uppe på kullen, i den dåvarande skärgården? Tankarna hisnar och många frågor återstår att utreda.

Men ovanligt mycket klarnade denna minnesvärda vårväll vid Näsby, när Tyresö hembygdsförening vallade en ovanligt stor och välartad kull entusiaster förbi tomtägarnas häpna blickar.

T L